

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การวิจัยทางการศึกษาเป็นเสมือนหัวใจของการพัฒนาการศึกษา เพราะนอกจากจะทำให้เกิดความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการแล้ว ยังช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา และการตัดสินใจที่มีคุณภาพ การวิจัยทางการศึกษาจึงมีความสำคัญทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผน การบริหารและการจัดการศึกษา (สุจารี จันทรสุข, 2535) ในอดีตการวิจัยการศึกษาในประเทศไทยเริ่มเป็นที่รู้จักและเริ่มแพร่หลายในหมู่นักการศึกษาไทย ควบคู่ไปกับการเกิดของวิทยาลัยวิชาการศึกษา และภาควิชาวิจัยของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาได้แพร่หลายออกนอกวงการศึกษามหาวิทยาลัย เมื่อมีการตั้งกองการวิจัยขึ้นในกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ และมีสภาการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในปัจจุบัน) ซึ่งแรกเริ่มเป็นเพียงผู้ใช้ผลการวิจัยเท่านั้น ต่อมามีความจำเป็นต้องดำเนินการวิจัยเอง และยังได้จัดโครงการกระตุ้นให้มีผลการวิจัยมากขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นการจัดฝึกอบรม ประชุมสัมมนาทางการวิจัยเป็นต้น และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้การวิจัยแพร่หลายขึ้น คือการที่ประเทศมีแผนพัฒนาการศึกษา เพราะในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประกอบการวางแผน มีการประเมินผลแผน และมีการวิจัยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาการศึกษาต่าง ๆ ประกอบกับการที่ผู้บริหารการศึกษาในปัจจุบันใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจมากขึ้น (พนม พงษ์ไพบูลย์, 2527)

จากแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539) และนโยบาย และแนวทางการวิจัยทางการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535 - 2539) ได้มีการระบุถึงความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการทำวิจัยและเพิ่มบุคลากรทางการวิจัยทุกระดับอย่างชัดเจน รวมทั้งมีมาตรการสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมการวิจัยเพื่อเสริมความรู้ ความสามารถ และเพิ่มปริมาณนักวิจัยในระยะเร่งด่วน อีกทั้งส่งเสริมด้านคุณภาพโดยการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย

เร่งรัดและสนับสนุนให้การวิจัยมีคุณภาพสูงขึ้นตามแผนการวิจัยทางการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) ที่มีมาตรการสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมการวิจัย โดยเน้นการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพทางการวิจัยเฉพาะด้านมากกว่าการฝึกอบรมระเบียบวิธีการวิจัยโดยทั่วไป และเน้นการปฏิบัติจริง

กรม กองต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการต่างรับนโยบายดังกล่าว และกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานที่ต่อเนื่องและรองรับกัน เช่น กรมการฝึกหัดครู มีนโยบายสนับสนุนให้บุคลากรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งด้านการเรียนการสอนในวิทยาลัยครูโดยตรง และด้านการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน แผนงานหนึ่งที่สำคัญคือการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถในด้านการทำวิจัยโดยการจัดหลักสูตรการอบรมวิจัยระดับกลาง ซึ่งเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมวิจัยระยะสั้นให้กับบุคลากรของกรมการฝึกหัดครูที่เคยมีประสบการณ์ในการทำวิจัยมาแล้วแต่ไม่สามารถทำวิจัยตามขั้นตอนทั้งหมดด้วยตนเองตามลำพังได้ (กรมการฝึกหัดครู, 2535) การดำเนินงานในปี 2535 สหวิทยาลัยได้จัดอบรมไปแล้ว 8 รุ่น จำนวนผู้ผ่านการฝึกอบรมทั้งหมด 175 คน และจากการติดตามและประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรมปรากฏว่ามีเพียง 22.29 % เท่านั้นที่ได้ดำเนินการวิจัย ส่วนที่เหลืออยู่ในระหว่างการศึกษาเอกสาร ขอบทุนวิจัย และไม่กล้าทำวิจัย โดยระบุเหตุผลว่าเพราะมีภาระกิจมากและขาดความมั่นใจในการทำวิจัย (กองแผนงานกรมการฝึกหัดครู, 2535)

ส่วนกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้มีการจัดอบรมการวิจัยให้กับนักวิชาการในหน่วยงานที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ในปี พ.ศ. 2533 - 2535 จำนวน 4 รุ่น มีผู้ผ่านการฝึกอบรมทั้งหมด 155 คน หลังจากนั้นก็ไม่มีการจัดอบรมอีก เพราะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างของหน่วยงานและไม่มีการติดตามและประเมินผลการฝึกอบรม มีเพียงการประเมินเมื่อสิ้นสุดการฝึกอบรมแล้วเท่านั้น จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เคยจัดโครงการฝึกอบรมการวิจัยพบว่า "...ผมคาดว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมคงจะไม่ได้ทำการวิจัยเพราะว่างานในหน้าที่รับผิดชอบมีมาก อีกทั้งฝ่ายวิจัยที่ทำการฝึกอบรมในครั้งนั้นก็ถูกยุบไปแล้ว ไม่มีหน่วยงานมาสนับสนุน..."

ทางด้านกรมวิชาการ - ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของกระทรวงศึกษาธิการในการผลิตและส่งเสริมสมรรถนะบุคลากรทางด้านการศึกษา โดยมีส่วนวิจัยและพัฒนาการศึกษาในกองวิจัยทางการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่มีแนวทางการดำเนินงาน เพื่อสร้างและพัฒนาบุคลากรทางการวิจัย โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกิดศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการทำวิจัยอย่างสูงสุด (กรมวิชาการ, 2535) หนึ่งในกลวิธีเพื่อให้บรรลุผล ก็คือ การจัดฝึกอบรมการวิจัย

เชิงพัฒนาระดับโรงเรียน ซึ่งได้จัดฝึกอบรมในปี พศ.2534 - 2536 รวม 8 รุ่น มีผู้ผ่านการฝึกอบรมทั้งหมด 856 คน ในขณะที่กำลังอยู่ในระหว่างการติดตามและประเมินผลการฝึกอบรม และจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในโครงการพบว่า หลังจากการฝึกอบรมไปแล้ว มีผู้ส่งผลงานการวิจัยมาเพื่อขอประเมินเลื่อนระดับเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 7 หรือเป็นอาจารย์ 3 บ้างแล้ว ประมาณ 20 % ของทั้งหมดที่ได้ผ่านการฝึกอบรม (จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรม)

ส่วนกองแผนงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้ตระหนักถึงว่า การฝึกอบรมที่ได้ผลจะต้องทำอย่างครบวงจร จึงได้เขียนโครงการเพื่อขอความช่วยเหลือจากประเทศแคนาดา และได้รับเงินช่วยเหลือจาก IDRC (International Development Research Center) โดยเน้นในเรื่องการฝึกอบรมให้บุคลากรในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ให้มีความรู้และทักษะในด้านการวิจัยและประเมินผลเชิงคุณภาพ ที่สามารถหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนได้อย่างมีคุณภาพและตอบสนองต่อปัญหาของเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง โดยได้จัดอบรมไปแล้ว 2 รุ่น รุ่นที่ 1 มีผู้ผ่านการฝึกอบรม 36 คน และผู้ผ่านการฝึกอบรมจากรุ่นแรกนี้ จะเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือผู้ผ่านการฝึกอบรมในรุ่นที่ 2 จำนวน 127 คน ในการทำวิจัยอีกด้วย และจากรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานในรอบ 1 ปี กองแผนงานและวิจัย กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้รายงานถึงผลงานการวิจัยของผู้ผ่านการอบรมมีถึง 86 เรื่อง ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำวิจัยหรือทำวิจัยแต่ยังไม่สำเร็จมีประมาณ ร้อยละ 10 เท่านั้น ซึ่งมีสาเหตุบางประการอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงหน้าที่หรือสถานที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น (กองแผนงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2532)

จากโครงการต่าง ๆ ในแต่ละหน่วยงานที่ได้จัดการฝึกอบรมการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมการวิจัยมาจากหลายหน่วยงาน ภูมิหลังและสภาพแวดล้อมในการทำงานแตกต่างกัน หลักระบวนกรจัดการฝึกอบรมแตกต่างกัน ความรู้ความสามารถที่ได้จากการฝึกอบรมย่อมไม่เหมือนกันทั้งหมด อีกทั้งคุณลักษณะภายในตัวบุคคลในเรื่องทัศนคติต่อการทำวิจัย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำวิจัยของผู้ผ่านการฝึกอบรมแต่ละคน ย่อมส่งผลให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีผลผลิตภาพการวิจัยแตกต่างกัน ในปัจจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะมีตัวแปรใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับผลผลิตภาพการวิจัยของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัยในกระทรวงศึกษาธิการ

จากงานวิจัยและการประเมินโครงการฝึกอบรมการวิจัยที่ผ่านมา พบว่ามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลผลิตภาพการวิจัย สรุปได้เป็นปัจจัย 4 ด้าน คือ

ปัจจัยด้านที่ 1 เป็นกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลัง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การทำวิจัย ภาระงาน การเข้าร่วมกิจกรรม"ปะทะสังสรรค์ทางวิชาการ" การอ่านวารสารเกี่ยวกับการวิจัย จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมการวิจัยเพิ่มเติม

ปัจจัยด้านที่ 2 เป็นกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจภายนอก ได้แก่ เวลาสำหรับการทำวิจัย ความรู้ด้านเทคนิควิธีวิจัย เงินทุนในการทำวิจัย อุปกรณ์เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและบุคคลอื่น ๆ แหล่งความรู้ ความคาดหวังผลลัพธ์จากการทำวิจัย

ปัจจัยด้านที่ 3 เป็นกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจภายใน ได้แก่ทัศนคติต่อการทำวิจัยและแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำวิจัย

ปัจจัยด้านที่ 4 เป็นกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการฝึกอบรม ได้แก่คุณสมบัติในการเข้ารับการฝึกอบรม ความสนใจในการเข้ารับการฝึกอบรม ความคาดหวังก่อนการเข้ารับการฝึกอบรม ระยะเวลาในการฝึกอบรม ตามโปรแกรมการฝึกอบรมที่แต่ละหน่วยงานจัดให้การรับรู้ความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม ความพอใจในวิธีการฝึกอบรม ความพึงพอใจในเนื้อหาของการฝึกอบรม ความสามารถของวิทยากรตามการรับรู้ของผู้ผ่านการฝึกอบรม

ในการฝึกอบรมการวิจัยนั้น จะมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีความสามารถในการทำวิจัยได้ แต่ในความเป็นจริงแล้ว ในแต่ละโครงการถึงแม้ว่าจะมีการเตรียมการเป็นอย่างดีก็ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งหมดได้ ผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัยจะมีความแตกต่างในเรื่องผลิตภาพการวิจัย จากการศึกษาผลการวิจัยที่ผ่านมาในอดีตพบว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่มองปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลิตภาพการวิจัย ในแง่มุมที่แตกต่างกัน ในหลายด้าน และหลายหน่วยงาน และจากการประเมินผลการฝึกอบรมที่ผ่านมา ยังไม่มีผลสรุปอย่างชัดเจน ยังไม่มีผู้ใดศึกษาปัญหาของการฝึกอบรมการวิจัย ซึ่งเป็นปัญหาของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินการจัดฝึกอบรมในระหว่างประจำการ (Inservice training) เพื่อพัฒนาบุคลากรให้ทำวิจัยและให้มีผลิตภาพทางการวิจัย จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลิตภาพการวิจัย ข้อความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางต่อหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการเพื่อที่จะได้ส่งเสริม ปรับปรุง แก้ไขให้ผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัยมีผลิตภาพการวิจัยเพิ่มขึ้นและเป็นแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมการวิจัย ให้เอื้อต่อการทำวิจัยภายหลังการฝึกอบรม และลดความสูญเปล่าทางการฝึกอบรมให้เหลือน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตการวิจัย กับปัจจัยด้านภูมิหลัง แรงจูงใจภายนอก แรงจูงใจภายใน และหลักสูตรและกระบวนการฝึกอบรมของผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมการวิจัยจากกระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อศึกษาลักษณะของผลผลิตการวิจัยของผู้ที่ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัยจากกระทรวงศึกษาธิการ

สมมติฐานของการวิจัย

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาแล้วทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานหลักของการวิจัยดังนี้ คือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลัง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายนอก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายใน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและกระบวนการฝึกอบรม น่าจะเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผลผลิตการวิจัยของผู้ที่ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัย จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรของการวิจัยครั้งนี้คือ ข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ (ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค) สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัย จากกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, กองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู, กองแผนงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2530 - 2536
2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ เป็นตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับผลผลิตการวิจัยของผู้ผ่านการฝึกอบรมการวิจัย ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้
 - 2.1.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลัง
 - 2.1.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายนอก
 - 2.1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจภายใน

2.1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการฝึกอบรม

2.2 ตัวแปรตาม คือผลผลิตภาพการวิจัยของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ

3. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับผลผลิตภาพการวิจัยเท่านั้น ไม่ได้ศึกษาถึงคุณภาพ ความยาก-ง่าย ความหนา-บางของผลงานวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้าราชการผู้ผ่านการฝึกอบรมการวิจัย ตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจ
2. แม้ว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมทั้งหมด จะผ่านการฝึกอบรมในระยะเวลาที่แตกต่างกัน แต่ก็สามารถจดจำรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการฝึกอบรมได้ทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ของหลักสูตร เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการฝึกอบรม

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้มีความจำกัด ในเรื่องดังต่อไปนี้

1. ความถี่ของตัวแปรตามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีบางตัวที่ไม่เท่ากัน ผู้นำผลการวิจัยไปใช้ควรมีการพิจารณาก่อน
2. ตัวแปรการรับรู้ความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรม และระยะเวลาในการฝึกอบรมตามโปรแกรมการฝึกอบรมที่แต่ละหน่วยงานจัดให้ นั้น อาจไม่สัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับผลผลิตภาพการวิจัย

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่สัมพันธ์กับผลผลิตภาพการวิจัย หมายถึงตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับผลผลิตภาพการวิจัยที่ทำให้ผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัยมีผลผลิตภาพการวิจัยที่แตกต่างกัน ซึ่งตัวแปรดังกล่าวได้คัดเลือกมาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็นปัจจัยด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านภูมิหลัง
2. ปัจจัยด้านแรงจูงใจภายใน

3. ปัจจัยด้านแรงจูงใจภายนอก

4. ปัจจัยด้านหลักสูตรและกระบวนการฝึกอบรม

ผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรม หมายถึงข้าราชการผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัย จากหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นนักวิชาการ ครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารทั่วไป ในกรม กองต่าง ๆ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

การฝึกอบรมการวิจัย หมายถึงโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัย เพื่อการพัฒนาความสามารถทางการวิจัย โดยมีหลักสูตรและตารางการฝึกอบรมการวิจัยอย่างชัดเจน ซึ่งใช้ระยะเวลาฝึกอบรมระหว่าง 5 - 12 วัน จากโครงการฝึกอบรมการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย
2. การอบรมวิจัยระดับกลาง
3. การวิจัยและประเมินผลเชิงคุณภาพ
4. การวิจัยเชิงพัฒนาระดับโรงเรียน

การดำเนินการจัดฝึกอบรมดังกล่าวอยู่ในขอบเขตการจัดอบรมโดยใช้วิทยากรในหน่วยงานหรือเชิญวิทยากรจากหน่วยงานอื่น แต่กระบวนการฝึกอบรมดำเนินการโดยหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการตามลำดับดังนี้คือ กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กองแผนงาน กรมการฝึกหัดครู กองแผนงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน และกองวิจัยการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ปีงบประมาณ 2530 - 2536 หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2530 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2536

ผลผลิตการวิจัย หมายถึง อัตราส่วนของปริมาณงานวิจัยหรือผลิตผลที่ได้จากการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงอย่างมีระบบโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเทียบกับระยะเวลาหลังจากการฝึกอบรมการวิจัย โดยปริมาณผลงานวิจัยประกอบด้วยจำนวนรายงานวิจัยที่เสร็จแล้วและจำนวนงานวิจัยที่กำลังดำเนินการอยู่ จำแนกเป็นการทำวิจัยคนเดียวและการทำวิจัยเป็นคณะ รวมถึงปริมาณการเขียนบทความลงในวารสารการวิจัย โดยเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้

$$\text{ผลผลิตการวิจัย} = \frac{\text{ผลผลิตการวิจัย}}{\text{ระยะเวลาหลังจากการฝึกอบรมการวิจัย}}$$

การคิดผลผลิตการวิจัยของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัย คำนวณจาก

1. จำนวนรายงานการวิจัยที่แล้วเสร็จภายหลังผ่านการฝึกอบรม รวมทั้งผลงานที่เป็นวิทยานิพนธ์ในระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต บทความที่เขียนลงวารสารการวิจัย โดยมีการให้คะแนน 100 คะแนนต่อ 1 เรื่อง

2. จำนวนงานวิจัยที่กำลังดำเนินการ การให้คะแนนจะให้ตามสัดส่วนความก้าวหน้าของการทำวิจัยซึ่งตัดแปลงมาจากเกณฑ์การแบ่งสัดส่วนในการทำวิจัยของ กพ. (คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน) ดังนี้

2.1 กำลังนำเสนอโครงร่างการวิจัย

ถ้าอยู่ในช่วงนี้ จะได้ 15 คะแนน

2.2 กำลังดำเนินการวิจัยในช่วงศึกษาปัญหาและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ถ้าอยู่ในช่วงนี้ จะได้ $15+15 = 30$ คะแนน

2.3 กำลังดำเนินการวิจัยในช่วงสร้างเครื่องมือและหรือทดลองใช้

ถ้าอยู่ในช่วงนี้ จะได้ $15+15+15 = 45$ คะแนน

2.4 กำลังดำเนินการวิจัยในช่วงจัดส่งและหรือกำลังเก็บข้อมูล

ถ้าอยู่ในช่วงนี้ จะได้ $15+15+15+15 = 60$ คะแนน

2.5 กำลังดำเนินการวิจัยในช่วงวิเคราะห์ข้อมูลและหรือแปลผล

ถ้าอยู่ในช่วงนี้ จะได้ $15+15+15+15+15 = 75$ คะแนน

2.6 กำลังดำเนินการวิจัยในช่วงสรุปผลและอภิปราย

ถ้าอยู่ในช่วงนี้ จะได้ $15+15+15+15+15+15 = 90$ คะแนน

ในขณะที่กำลังดำเนินการทำวิจัยคนเดียว คะแนนที่ได้ไม่ต้องแบ่งให้ใคร ส่วนการทำวิจัยเป็นคณะ คะแนนที่ได้ต่อเรื่องเทียบกับจำนวนคนทั้งหมดที่ทำวิจัย+1 โดยให้ผู้ที่ทำหน้าที่หัวหน้าคณะได้ 2 เท่า

อายุ หมายถึง อายุในปีปัจจุบัน

วุฒิการศึกษาสูงสุด หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ผ่านการฝึกอบรมในปัจจุบัน

ประสบการณ์ในการทำวิจัย หมายถึง การที่ผู้ผ่านการอบรมมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ข้องกับการทำวิจัย เคยทำวิจัย เคยทำวิทยานิพนธ์ในขณะศึกษาในระดับปริญญาโท/ปริญญาเอก เคยทำโครงการวิจัยในขณะศึกษาในระดับปริญญาตรี หรือเคยมีประสบการณ์ในการเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาโครงการวิจัยหรือผลการวิจัย หรือเคยให้ข้อมูลกับผู้ที่ทำ

วิจัยเช่นตอบแบบสอบถาม ให้สัมภาษณ์ หรือเคยช่วยผู้วิจัยค้นคว้าเอกสาร ช่วยเก็บข้อมูล ช่วยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ภาระงาน หมายถึง การปฏิบัติงาน หรือทำการสอน นับเป็นจำนวนชั่วโมงทำงาน หรือจำนวนคาบที่สอนในหนึ่งสัปดาห์ ซึ่งการทำงานปกติจะทำวันละ 7 ชั่วโมง หรือ 35 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ส่วนจำนวนคาบที่ทำการสอนปกติโดยเฉลี่ย 18-22 คาบต่อสัปดาห์ รวมทั้งการได้รับมอบหมายหน้าที่พิเศษจากหน่วยงานเช่นครู - อาจารย์ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้ทำงานด้านการเงิน ทำงานทะเบียนวัดผล ทำงานด้านประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

การเข้าร่วมกิจกรรม"ปะทะสังสรรค์ทางวิชาการ" หมายถึง จำนวนครั้งในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่การพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการทั้งในฐานะผู้เสนอผลงาน และหรือผู้วิจารณ์ผลงาน

การอ่านวารสารเกี่ยวกับการวิจัย หมายถึง ความถี่ของการอ่านวารสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ หรือทั้งสองภาษาในปี พ.ศ. 2537 ที่ผ่านมา

จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมการวิจัยเพิ่มเติม หมายถึง จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมวิจัยเพิ่มเติม ที่จัดโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยราชการอื่น ๆ รวมทั้งหน่วยงาน สมาคมเอกชน ที่มีโครงการจัดฝึกอบรมการวิจัย ไม่รวมการฝึกอบรมการวิจัยที่แทรกอยู่ในการฝึกอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ

เวลาสำหรับการทำวิจัย หมายถึง เวลาที่นอกเหนือจากงานประจำที่ผู้ผ่านการฝึกอบรมรับรู้ว่าคุณเองยังมีเวลาเหลือสำหรับการทำวิจัยโดยเฉลี่ยก็ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ความรู้ด้านเทคนิควิธีวิจัย หมายถึง ความมั่นใจในความรู้ ความเข้าใจในด้านเทคนิควิธีวิจัยตามการรับรู้ของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัย ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาใน 6 เรื่อง คือ การกำหนดปัญหาในการวิจัย การศึกษาเอกสารและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตั้งสมมติฐาน ระเบียบวิธีในการวิจัย การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล การเขียนรายงาน

เงินทุนในการทำวิจัย หมายถึง การได้รับเงินสนับสนุนสำหรับการทำวิจัยจากหน่วยงานหรือได้รับทุนจากแหล่งต่าง ๆ (งบประมาณแผ่นดิน งบรายได้ งบอุดหนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดองค์กรภาคเอกชน หน่วยงานระหว่างประเทศ) หรือต้องใช้เงินทุนของตนเอง

อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย หมายถึง สิ่งที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น เทปบันทึกเสียง หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและบุคคลอื่น ๆ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารในการกำหนดนโยบาย อำนาจความสะดวกหรือได้รับการพิจารณาความดี ความชอบประจำปี รวมทั้งความร่วมมือในการทำวิจัยจากบุคคลอื่น ๆ

แหล่งความรู้ หมายถึง ตำราเอกสาร งานวิจัยที่ใช้ในการค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการวิจัยในหน่วยงานของตนเองและหน่วยงานอื่น รวมทั้งความสะดวกในการใช้บริการ

ความคาดหวังผลลัพธ์จากการทำวิจัย หมายถึงความคาดหวังของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัย ในการที่จะเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น เนื่องจากเงินเดือนอยู่ในขั้นสูงสุดของตำแหน่ง (ซี) ไม่สามารถเลื่อนขึ้นเงินเดือนต่อไปได้อีก ซึ่งวิธีการแก้ไขจะต้องสร้างผลงานทางวิชาการเพื่อเลื่อนตำแหน่งใหม่ให้สูงขึ้น รวมทั้งการได้ตำแหน่งทางวิชาการ การได้รับความภูมิใจในวิชาชีพจากการทำวิจัย

ทัศนคติ หมายถึง สภาพของจิตใจในการที่จะตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การชอบ-ไม่ชอบ พอใจ-ไม่พอใจ สิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจก่อให้เกิดความพร้อมที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นแตกต่างกัน

ทัศนคติต่อการทำวิจัย หมายถึง ปฏิกริยาตอบสนองของบุคคลต่อการทำวิจัย โดยการประมาณค่าจากการพิจารณาคำคุณศัพท์ที่มีความหมายตรงข้าม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวการวัดทัศนคติของออสกู๊ด(Osgood)จำนวน 8 ข้อ โดยมีช่วงคะแนนจาก 8 ถึง 64 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนมากถือว่าทัศนคติต่อการทำวิจัยสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จไปด้วยดีทั้งในด้านการแข่งขันและการทำงานด้วยมาตรฐานอันดีเลิศ หรือพยายามทำดีกว่าบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง มีความพยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำวิจัย หมายถึง แบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำวิจัยในด้าน ความเป็นอิสระ การเลือกกิจกรรมที่แสดงความสำเร็จหรือเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ ความรู้สึกทางด้านความต้องการความสำเร็จมากกว่าหลีกเลี่ยงความล้มเหลว การเลือกสิ่งยงในระดับที่เหมาะสม มีระดับความคาดหวังตรงกับสภาพความเป็นจริง การเลือกงานที่ยากและท้าทายความสามารถ การเลือกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันและฝึกความชำนาญ ความสามารถที่จะรอรับผลในระยะยาว และความผูกพันกับอนาคตมากกว่าอดีตและปัจจุบัน ซึ่งแบบวัดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสร้างและดัดแปลงมาจากแบบวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนของทศพร ประเสริฐสุข (2525) ที่ยึดตามแนวโครงสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเมห์ราเบียน

(Mehrabian) ซึ่งครอบคลุมลักษณะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามทฤษฎีของแมคเคลแลนด์ (McClelland) และแอตคินสัน (Atkinson) จำนวน 28 ข้อกระทง โดยมีช่วงคะแนนจาก 28 ถึง 140 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนมากถือว่ามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำวิจัยสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

คุณสมบัติในการเข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง การกำหนดคุณสมบัติในเรื่องคุณวุฒิทางการศึกษาก่อนเข้ารับการฝึกอบรมวิจัยของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานที่จัดฝึกอบรม เช่น กองแผนงาน กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึกอบรมการวิจัย โดยพิจารณาจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องมีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ และมีความรู้ด้านระเบียบวิธีวิจัย เคสศึกษารายวิชาที่เกี่ยวกับการวิจัย ส่วนกองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พิจารณาค่าคุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องมีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำประการเดียว

ความสนใจในการเข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง สาเหตุที่ผู้ผ่านการฝึกอบรมเข้ารับการฝึกอบรมการวิจัย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากได้รับการคัดเลือกโดยระบอบอย่างเจาะจง หรือการสมัครใจในการเข้ารับการฝึกอบรม หรือผู้บริหารเสนอชื่อโดยไม่ได้สมัครใจ หรือมาแทนผู้อื่นโดยไม่ได้คาดหวังมาก่อน

ความคาดหวังก่อนเข้ารับการฝึกอบรม หมายถึง ความคาดหวังที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตั้งไว้ก่อนเข้ารับการฝึกอบรม เช่น เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้ทำวิจัยได้ หรือมาเพื่อพักผ่อน เปลี่ยนบรรยากาศในการทำงาน

การรับรู้ความเหมาะสมของระยะเวลาในการฝึกอบรม หมายถึง การรับรู้ของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมในเรื่องความเหมาะสมของระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมการวิจัยเพื่อให้สามารถดำเนินการได้

ระยะเวลาในการฝึกอบรมตามโปรแกรมการฝึกอบรมที่แต่ละหน่วยงานจัดให้ หมายถึง ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมการวิจัยของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งจะมีระยะเวลาการฝึกอบรมไม่เท่ากันตั้งแต่ 5 - 12 วัน แล้วแต่หลักสูตรการฝึกอบรม

ความพอใจในวิธีการฝึกอบรม หมายถึง การรับรู้ของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัย ในเรื่องความพอใจในการจัดการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบและวิธีการให้ความรู้แบบบรรยาย แบบแบ่งกลุ่มปฏิบัติงาน แบบออกฝึกปฏิบัติงานภาคสนาม หรือการนิเทศตรวจเยี่ยมจากวิทยากรภายหลังการฝึกอบรม รวมทั้งการสัมมนาเสนอผลงาน แล้วแต่หลักสูตรที่หน่วยงานจัดอบรมเลือกดำเนินการ

ความพึงพอใจในเนื้อหาของการฝึกอบรม หมายถึง การรับรู้ของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัย ในเรื่องความเหมาะสมของเนื้อหาความรู้ที่ผู้ดำเนินการจัดฝึกอบรมจัดให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม ตามหลักสูตรการฝึกอบรมในด้าน ความชัดเจนในเนื้อหา ประโยชน์ที่ได้รับ และความเพียงพอต่อการนำไปใช้ในการทำวิจัย

ความสามารถของวิทยากรตามการรับรู้ของผู้ผ่านการฝึกอบรม หมายถึง การรับรู้ของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัยในเรื่องความสามารถ ความเชี่ยวชาญของบุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ในการฝึกอบรม

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลผลิตการวิจัยและลำดับปัจจัยที่มีอำนาจอธิบายผลผลิตการวิจัยของผู้ผ่านโปรแกรมการฝึกอบรมการวิจัยของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ
2. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรมการวิจัยครั้งต่อไป
3. เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมการวิจัย ให้เอื้อต่อการดำเนินการวิจัยภายหลังการฝึกอบรม